

nyű következményekkel járó történelmi esemény kiobbantásában való bűnösségről kell „dönteni” a történészeknek, óhatatlanul ellehetetleníti a kompromisszumos megoldásokat. A Mombauer utolsó megállapítása az, hogy mivel a „Fischer ellentmondás” tárgya immáron nem bír jelenkori relevanciával, az időbeli eltávolodás hozzájárulhat ahhoz, hogy egy újfajta megközelítéssel viszonyuljunk a témához. Ez egyúttal annak a lehetőségét is felveti – érvel a szerző –, hogy a posztmodernizmus mégiscsak segíthet a „Fischer ellentmondás” feloldásában oly módon, hogy megtaníthatja a történészeknek elfogadni az egymással szembenálló véleményeket, ezáltal pedig eljuthatnak oda, hogy kizárólagos igazságok deklarálása helyett valószínűségekben való megegyezésekre jutnak.

A tanulmány első része, amelyben a Fischer ellentmondás bemutatása és elemzése kerül sorra, alapos történelmi kutatómunkáról és jó kritikai érzékről tanúskodik. Éles váltás ehhez képest a cikk második és harmadik része, amelyekben a szerző tulajdonképpen „műfajt” vált, és történelemfilozófusi szerepben elmélkedik a posztmodernizmus gyakorolta kihívásokról és az I. világháború okait kutató történészek erre való reflektálatlanságáról. Ez a váltás az olvasó számára kicsit zavaró lehet, nem beszélve arról, hogy a szerző által kifejtett konklúziók valójában ellentmondásosak. Elsőként amellet érvel Mombauer, hogy a posztmodern által propagált relativista nézőpont a téma természetéből eredően alkalmazhatatlan a vitára, majd pár oldallal később oda jut, hogy az időben való eltávolodás mégiscsak hozhat valamiféle posztmodern megállapodást az egyet nem értésről. Ennek ellenére a tanulmány élvezetes olvasmányt nyújthat, bár kétségtelen, hogy a szerző által felvetett kérdések megválaszolásával kapcsolatban hiányérzetünk keletkezhet.

Herner-Kovács Eszter

Magyar testvéreink... Ján Palárik törekvése a szlovák-magyar kapcsolatok újraértelmezésére az 1860-as évek küszöbén

Anna Kobylinska: Brothers Hungarians... Ján Palárik's Attempt at Renegotiating the Slovak-Hungarian Relations on the Threshold of the 1860s = Acta Poloniae Historica 108, 2013

Anna Kobylinska tanulmánya Ján Palárik szlovák „nemzetépítő” 1860-as évekbeli nemzeti programját kísérel meg rekonstruálni, melynek központi eleme a magyarokkal való kiegyezés, a két nemzet közös sorsának vállalása és vállalni akarása. A szerző hipotézise szerint a szlovák politikai gondolkodás fejlődésében – noha a közmegegyezés 1848-at tekint a fordulópontnak, hiszen a nemzeti mozgalmuk ekkor vált valóban politikaivá és ezzel együtt radikalizálódott is, – valójában a Kiegyezés előestéje és az azt követő néhány év számít mérföldkönek. Kobylinska értelmezésében 1859-1860 környékén a szlovák értelmiség revideálta az 1848-ban megfogalmazott célokat, és ami 20 évvel korábban még érzelmekre apelláló harcos szabadságvágyként jelentkezett, az a Kiegyezés idejére józanabb politikai stratégiaként fogalmazódott újra, amelyet egyszerre jellemzett a nemzeti és az állampolgári gondolkodásmód. A modern szlovák politikai gondolkodás megjelenésével párhuzamosan – amit Kobylinska tehát 1860-ra datál – a nemzeti törekvés végcéljáról és megvalósításáról vallott szlovák értelmiségi álláspontok is differenciáltabbá váltak. A tanulmány ezen álláspontok közül a gyakran magyarbarátként aposztrofált Ján Palárik programját elemzi.

Ján Palárik liberális újságíró (egyben drámaíró és katolikus pap) a szerző elemzésében a szlovák-magyar testvériség lehangosabb szószólójaként jelenik meg. A tanulmány Palárik három, a Kiegyezést követően „Az iskola és irodalom barátja” című szlovák lapban megjelent írását elemzi, két szempontra fókuszálva: egyrészt az író politikai nézeteit igyekszik feltárni, másrészt pedig a diskurzuselemzés módszerét segítségül hívva a két fél – magyarok és szlovákok – meggyőzésére szolgáló retorikai fordulatokat és szimbólumrendszert mutatja be. A szerző szerint Palárik a magyarok és szlovákok közötti közvetítő szerepét igyekszik magára öltetni ezekben az írásokban, noha valójában